



Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

7 päivänä joulukuuta 2023*

Ennakkoratkaisupyyntö – Asetus (EU) 2015/1589 – Olemassa oleva tuki ja uusi tuki – Tuki, joka on myönnetty SEUT 108 artiklan 3 kohdassa määrättyjen menettelysääntöjen vastaisesti – Asetuksen (EU) 2015/1589 17 artiklassa säädetyn vanhentumisajan päätyminen – Kansallisen tuomioistuimen velvollisuus määrätä tuki perittäväksi takaisin

Asiassa C-700/22,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Nejvyšší soud (ylin yleinen tuomioistuin, Tšekki) on esittänyt 26.9.2022 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 15.11.2022, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

RegioJet a.s. ja

STUDENT AGENCY k.s.

vastaan

České dráhy, a.s.,

Správa železnic, státní organizace ja

Tšekin tasavalta, Ministerstvo dopravy,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos sekä tuomarit O. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot (esittelevä tuomari), S. Rodin ja L. S. Rossi,

julkisasiamies: A. Rantos,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– RegioJet a.s. ja STUDENT AGENCY k.s., edustajanaan O. Doležal, advokát,

* Oikeudenkäyntikieli: tšekki.

- České dráhy, a.s., edustajinaan J. Kindl ja K. Muzikář, advokáti,
 - Euroopan komissio, asiamiehinään P. Němečková, A. Steiblyte ja B. Stromsky,
- päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,
- on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 108 artiklan 3 kohdan ja [SEUT] 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 13.7.2015 annetun neuvoston asetuksen (EU) 2015/1589 (EUVL 2015, L 248, s. 9) 17 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä RegioJet a.s. ja STUDENT AGENCY k.s. ja toisaalta Tšekin oikeuden mukaan perustettu rautatieyrittäjä České dráhy, a.s., Tšekin tasavallan rautatieinfrastruktuurin haltija Správa železnic, státní organizace (kansallinen rautatiehallinto, Tšekki) sekä Tšekin tasavallan liikenneministeriö ja jossa on kyse České dráhy:n väitetyistä saaman valtiontuen takaisinperinnästä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 Asetuksen N:o 2015/1589 1 artiklan b alakohdan iv alakohdassa ja f alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan

--

b) ’voimassa olevalla tuella’

--

iv) tukia, joiden voidaan tämän asetuksen 17 artiklan nojalla katsoa voimassa olevaksi tueksi;

--

f) ’sääntöjenvastaisella tuella’ uusia tukia, jotka on otettu käyttöön [SEUT] 108 artiklan 3 kohdan vastaisesti”.

- 4 Asetuksen 2015/1589 17 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. [Euroopan komission] toimivaltuuksiin periä tuki takaisin sovelletaan kymmenen vuoden vanhentumisaikaa.

2. Vanhentumisaika alkaa päivästä, jona sääntöjenvastainen tuki on myönnetty tuen saajalle joko yksittäisenä tukena tai tukiohjelmaan kuuluvana tukena. Sääntöjenvastaista tukea koskevat komission toimet tai jäsenvaltion komission pyynnöstä toteuttamat toimet keskeyttävät vanhentumisajan. Vanhentumisaika alkaa uudelleen kunkin keskeytyksen jälkeen.

Vanhentumisaikaa laskettaessa ei oteta huomioon aikaa, jona komission päätös on Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltävänä.

3. Tuki, jonka osalta vanhentumisaika on kulunut umpeen, katsotaan voimassa olevaksi tueksi.”

- 5 [SEUT 108] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL 1999, L 83, s. 1) 15 artikla sisälsi samanlaiset säännökset kuin asetuksen 2015/1589 17 artikla.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 6 Tšekkiin sijoittautunut rautatieyrittäjä České dráhy teki 26.6.2008 kansallisen rautatiehallinnon kanssa sopimuksen, jolla ensin mainittu luovutti toiselle osan yrityksestään.
- 7 RegioJet ja STUDENT AGENCY, jotka ovat České dráhyn kilpailijoita, väittävät, että viimeksi mainitun kyseisen liiketoimen yhteydessä saama hinta on SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea ja että se on sääntöjenvastainen, koska siitä ei ole ilmoitettu komissiolle eikä komissio ole hyväksynyt sitä.
- 8 Asiaa koskeva oikeusriita saatettiin Tšekin tuomioistuinten käsiteltäväksi Nejvyšší soudissa (ylin yleinen tuomioistuin, Tšekki).
- 9 Kyseisessä oikeusriidassa nousee esiin muun muassa kysymys siitä, voidaanko asetuksen 2015/1589 17 artiklan 1 kohdassa säädetyn vanhentumisajan päättymiseen vedota kansallista tuomioistuinta vastaan, jonka käsiteltäväksi on saatettu sääntöjenvastaisen valtiontuen takaisinperimistä koskeva vaatimus.
- 10 Nejvyšší soud on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [SEUT] 108 artiklan 3 kohdan viimeistä virkettä tulkittava siten, että kansallisen tuomioistuimen on kolmannen osapuolen (kilpailijan) vireille panemassa menettelyssä määrättävä tuensaaja palauttamaan kyseisen määräyksen vastaisesti myönnetty tuki, vaikka (tuomioistuimen ratkaisun tekopäivänä) [asetuksen 2015/1589] 17 artiklan 1 kohdan mukainen vanhentumisaika tukien takaisinperimistä koskeville komission toimivaltuuksille on kulunut umpeen, jolloin myönnetty tuki on katsottava mainitun asetuksen 1 artiklan b alakohdan iv alakohdassa ja 17 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuksi voimassa olevaksi tueksi?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 11 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 108 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että kansalliset tuomioistuimet voivat määrätä kyseisessä määräyksessä säädetyn ennakoilmoitusvelvollisuuden vastaisesti myönnetyn valtiontuen palautettavaksi, vaikka asetuksen 2015/1589 17 artiklan 1 kohdassa säädetty vanhentumisaika on päättynyt kyseisen tuen osalta, minkä vuoksi sitä on pidettävä kyseisen asetuksen 1 artiklan b alakohdan iv alakohdassa ja 17 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna voimassa olevana tukena.

- 12 Aluksi on todettava, että esitetty kysymys perustuu useisiin olettamuksiin ja erityisesti siihen, että kyseessä oleva toimenpide on SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava erityisesti sen käytettävissä olevien tietojen ja sellaisten arviointien perusteella, jotka komissio on mahdollisesti esittänyt arvioidessaan sille kyseisestä toimenpiteestä tehtyä kantelua.
- 13 Esitetyn kysymyksen osalta on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisilla tuomioistuimilla ja komissiolla on toisiaan täydentävät ja erilliset tehtävät. Erityisesti sen arvioiminen, soveltuvatko tukitoimenpiteet sisämarkkinoille, kuuluu komission yksinomaiseen toimivaltaan, jonka käyttämistä Euroopan unionin tuomioistuimet valvovat, kun taas kansalliset tuomioistuimet huolehtivat yksityisten oikeuksien suojaamisesta siinä tapauksessa, että SEUT 108 artiklan 3 kohdassa määrättyä velvoitetta ilmoittaa valtiontuista etukäteen komissiolle on laiminlyöty (tuomio 5.10.2006, Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, EU:C:2006:644, 37 ja 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 14 Kansallisten tuomioistuinten on taattava niille yksityisille, jotka voivat vedota ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyömiseen, että siitä määrätään kaikki seuraamukset kansallisen lain mukaisesti, mikä koskee tukien täytäntöönpanotoimenpiteiden pätevyyttä sekä tämän määräyksen taikka mahdollisten välimiöiden vastaisesti myönnettyjen taloudellisten tukien palauttamista (tuomio 5.10.2006, Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, EU:C:2006:644, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 15 Tältä osin asetuksen 2015/1589 17 artiklan 1 kohdassa säädetyn kymmenen vuoden vanhentumisajan mahdollisen päättymisen vaikutuksesta on aluksi muistutettava, että koska kyseinen asetus sisältää menettelyllisiä sääntöjä, joita sovelletaan kaikkiin komissiossa vireillä oleviin valtiontukia koskeviin hallinnollisiin menettelyihin, kyseisellä asetuksella kodifoidaan ja vahvistetaan komission käytäntö valtiontukien tutkinnan osalta, ja siihen ei sisälly ainoatakaan säännöstä, joka koskisi kansallisten tuomioistuinten toimivaltaa ja velvoitteita, joita säännellään edelleen EUT-sopimuksen määräyksissä, sellaisina kuin unionin tuomioistuin niitä tulkitsee (ks. vastaavasti tuomio 23.1.2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 30.4.2020, Nelson Antunes da Cunha, C-627/18, EU:C:2020:321, 32 kohta).
- 16 Unionin tuomioistuin on täsmentänyt myös, että asetuksen 2015/1589 17 artiklan 1 kohta koskee ainoastaan komission toimivaltuuksia periä valtiontuet takaisin (ks. analogisesti tuomio 23.1.2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, 52 ja 61 kohta sekä vastaavasti tuomio 30.4.2020, Nelson Antunes da Cunha, C-627/18, EU:C:2020:321, 30 kohta).
- 17 Unionin tuomioistuin on todennut, että kyseisen vanhentumisajan kulumisesta ei voi seurata sääntöjenvastaisten valtiontukien taannehtiva korjaantuminen pelkästään sillä perusteella, että niistä tulee voimassa olevia tukia, ja tämän seurauksena sääntöjenvastaisen tuen myöntämisestä kärsineiden yksityisten ja kilpailijoiden asianomaista jäsenvaltiota vastaan nostaman vahingonkorvauskanteen oikeusperustan lakkautuminen. Muunlainen tulkinta supistaisi tuista ilmoittamista koskevan jäsenvaltioiden velvoitteen ulottuvuutta, minkä johdosta SEUT 108 artiklan 3 kohdan tehokas vaikutus jäisi toteutumatta (ks. vastaavasti tuomio 23.1.2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, 62 ja 63 kohta).

- 18 Unionin tuomioistuin on myös täsmentänyt, että kyseistä vanhentumisaikaa ei voida soveltaa suoraan eikä välillisesti eikä edes analogisesti toimivaltaisten kansallisten viranomaisten toteuttamaan sääntöjenvastaisen tuen takaisinperintämenettelyyn (ks. vastaavasti tuomio 5.3.2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, 109 kohta).
- 19 Tältä osin on muistutettava, että koska unioni ei ole antanut asiasta säännöksiä, sääntöjenvastaisen tuen takaisinperintä on toteutettava sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisten täytäntöönpanosääntöjen mukaisesti (ks. vastaavasti tuomio 5.3.2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, 108 kohta). Tässä yhteydessä mahdollisesti sovelletaan kansallisen oikeuden vanhentumissääntöjä, jollei tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteista muuta johdu (ks. vastaavasti tuomio 23.1.2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, 73 kohta).
- 20 Tuensaajajärytyksen České dráhy väitteistä, joiden mukaan SEUT 108 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvan voimassa olevan tuen tapauksessa kansallisilla tuomioistuimilla ei ole toimivaltaa määrätä tukea perittäväksi takaisin, on todettava, että pääasia koskee erityistapausta, jossa SEUT 108 artiklan 3 kohtaa on rikottu kyseessä olevaa tukea myönnettäessä. Kuten tämän tuomion 17 kohdassa muistutetaan, asetuksen 2015/1589 17 artiklan 1 kohdassa säädetyn vanhentumisajan päättymisestä ei seuraa, että sääntöjenvastaiset valtiontuet korjaantuisivat taannehtivasti pelkästään siitä syystä, että niistä tulee voimassa olevia tukia.
- 21 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että SEUT 108 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että kansalliset tuomioistuimet voivat määrätä kyseisessä määräyksessä säädetyn ennakoilmoitusvelvollisuuden vastaisesti myönnetyn valtiontuen palautettavaksi, vaikka asetuksen 2015/1589 17 artiklan 1 kohdassa säädetty vanhentumisaika on päättynyt kyseisen tuen osalta, minkä vuoksi sitä on pidettävä kyseisen asetuksen 1 artiklan b alakohdan iv alakohdassa ja 17 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna voimassa olevana tukena.

Oikeudenkäyntikulut

- 22 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 108 artiklan 3 kohtaa

on tulkittava siten, että

kansalliset tuomioistuimet voivat määrätä kyseisessä määräyksessä säädetyn ennakoilmoitusvelvollisuuden vastaisesti myönnetyn valtiontuen palautettavaksi, vaikka SEUT 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 13.7.2015 annetun neuvoston asetuksen (EU) 2015/1589 17 artiklan 1 kohdassa säädetty vanhentumisaika on päättynyt kyseisen tuen osalta, minkä vuoksi sitä on pidettävä kyseisen

asetuksen 1 artiklan b alakohdan iv alakohdassa ja 17 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna voimassa olevana tukena.

Allekirjoitukset